

Gemeenschapsvorming (3)

Toespraak bij Handelingen van de Apostelen 6, 1-6

Een reisherinnering blijft me bij. We waren in Filippi, in het noord-oosten van Griekenland, niet ver van de grens met Turkije en Bulgarije. We staan bij het beekje uit Handelingen 16, de doop van Lydia. Een paar treden voeren naar het stromend water. Bij de beek staat een tafel. Geert Dedecker zei: water en een tafel – in het water gaan om gedoopt te worden, een tafel om het brood te delen. Meer is niet nodig. En Geert voegde eraan toe: kon het maar zo eenvoudig zijn en blijven.

Was het maar zo eenvoudig. **Maar het IS niet zo eenvoudig.** De groep wordt groter, er moeten afspraken worden gemaakt, al was het maar om te zeggen waar en hoe laat we bijeenkomen. We beginnen ruimten in te richten speciaal om bijeen te komen, met een doopplaats, een lezenaar, een tafel. En er ontstaan spanningen. Eerder al in de Handelingen gaat het lelijk scheef wanneer het echtpaar Ananias en Saffira vals spelen bij het inbrengen van hun goederen in de gemeenschappelijke pot. En nu dus ruzie in de groep.

Ruzie en spanningen én een oplossing: de twaalf roepen de hele groep leerlingen bijeen, de **menigte** van leerlingen staat er – want er waren er al heel veel. De twaalf, de apostelen, doen een voorstel: laat ons zeven mannen kiezen die zich met de dagelijkse ondersteuning gaan bezig houden, terwijl wij, de twaalf, ons blijven toeleggen op het gebed en de dienst van het woord. De groep kiest zeven mannen “die goed bekend staan, vol van de **Geest** en van wijsheid” - straf dat dit kan, in een groep waar al spanningen zijn, zeven mensen kiezen die door iedereen geapprecieerd worden – en ze dragen die voor aan de apostelen die hen na gebed de handen opleggen.

Onze lezing van vandaag, een bekentenis dat toetreden tot de groep niet uitsluit dat ge ruzie maakt. Het mag ons een troost zijn dat al zo kort na Pinksteren donkere bladzijden van kerkvorming worden aangesneden. **Stap 1.**

Meestal geraakt men bij deze tekst niet veel verder dan **stap 2**. Dan gaat men bakkeleien (men vergeve me het woord, maar er zijn redenen voor, zie verder) over vragen van nu die men stelt aan de tekst van toen.

Een paar voorbeelden.

- De traditie is die “zeven” mannen diakens beginnen te noemen. Maar van diakens is er in onze tekst geen sprake. Wel drie keer van dienst of dienen, diakonia of het werkwoord ervan (diakonein): (1) de diakonie van de weduwen, (2) het dienen van de tafels, maar ook (3) de dienst van het woord – en dan gaat het over de apostelen.

- Polemieken tussen kerken en theologen vooral over die aanstelling, de wijze van aanstelling. De hoogkerkelijken – zeg maar de rooms-katholieken en de orthodoxen, zeggen: zie je wel, het ambt! De apostelen leggen hen na gebed de handen op. Een wijding! Maar handen opleggen is een gebaar dat we verschillende keren tegenkomen, en niet enkel voor 'n aanstelling: ook voor het ontvangen van de H. Geest (wat nu bij het toedienen van het vormsel nog altijd gedaan wordt), maar ook als Paulus en Barnabas op missie worden gestuurd, en ook als Paulus iemand geneest, zoals Jezus trouwens zelf deed.

- Andere kerken en kritische groepen binnen de grote kerk kijken vooral naar de wijze van aanstelling: de zeven worden verkozen door de hele groep en het is de groep die hen voordraagt, het zijn niet de apostelen die hen aanwijzen.

Stap 3. Zo vanuit kerkdiscussies met je neus op die tekst zitten is allicht niet vruchtbaar. Beter lijkt de vraag: wat komt dit verhaal hier doen? Want de Handelingen van de Apostelen, dat boek van 28 hoofdstukken, is geen verslag, geen kerkgeschiedenis. Het is een **stichtingsverhaal**.

Twee verwijzingen in de marge van onze tekst brengen ons op een spoor. Het zijn twee verwijzingen naar het Eerste Testament.

Eerste verwijzing: Mozes is namelijk al overkomen wat de apostelen hier overkomt. Mozes' schoonvader zegt hem: man, gij kunt het allemaal niet aan, de gemeente leiden, rechtspreken bij geschillen, ge kunt

niet alles zelf doen. Kies uit het volk een aantal mannen die bekwaam zijn, godvrezend, betrouwbaar en onomkoopbaar. Stel die aan als leiders over duizend, leiders over honderd, leiders over vijftig, en leiders over toen". (Ex. 18,17 vv)

De tweede verwijzing voert ons naar Numeri 27,16-17 waar Mozes aan God vraagt dat iemand van hem overneemt: "laat God dan over de gemeenschap iemand aanstellen die hen leidt en thuisbrengt; anders wordt de gemeenschap als schapen zonder herder".

Onze tekst wordt daarmee op een hoger vlak getild, hij is een parallelverhaal met de stichting van het Godsvolk in het Eerste Testament. De apostelen kunnen niet alleen blijven, ze krijgen hulp – zoals Mozes. Van de zeven. Hier voor de bedeling van de weduwen, maar het gaat niet over ambten en organisatie, over taakverdeling zus of zo, het gaat om het ontstaan van de gemeente – want Stefanus, zogezege diaken om de tafel te bedienen, spreekt hierna een van de belangrijkste redes van het hele boek uit. En Filippus, ook een van de zeven, komt weer ten tonele als missionaris in Samaria en als uitlegger van de Profeet Jesaja en doper van de Ethiopische Jeruzalembedevearder.

Stap 4. Nog belangrijker is de vraag, : wie is de stichter in dit stichtingsverhaal? De dader, de stichter is de Geest. In de zes verzen van onze tekst vandaag wordt hij twee keer genoemd: "ziet om, broeders, naar zeven mannen (...)vol van Geest en wijsheid" (v.3) en "Stefanus, een man vol van geloof en heilige Geest" v.5) De Handelingen van de Apostelen, dat is - na het evangelie, het boek van Jezus - het boek van de Geest, op elke bladzijde, in elke nieuwe ontwikkeling terug te vinden. (Meer dan 70 keer "pneuma", geest, in Hand., drie tot vier keer zoveel als in elk van de evangeliën.)

Het verhaal dat we hoorden is niet het verhaal van de apostelen en de leerlingen en de zeven gekozen mannen, het is niet hùn verhaal, **zij zijn het niet die stichten**. En dat verhaal is vandaag niet óns verhaal, wij zijn het niet die stichten. Stichter, elke dag, in elke viering, is de Geest die we niet zelf maken maar die ons gegeven wordt. Hij sticht, hij brengt ons bijeen, hij geeft wijsheid, hij maakt dat wij uit die Geest kunnen en mogen leven en daarom, alleen daarom goed bekend staan.

(Die vertaling "zeven personen uit jullie midden die goed bekend staan" kan heel slap verstaan worden. "Zeven mannen van goed getuigenis", vertaalt de Naardense Bijbel, en in dat Griekse woord *martureo*, getuigen dat hier wordt gebruikt – weliswaar in de passieve vorm: er wordt over hen getuigd, "wordende getuigd" – klinkt weer Degene door die getuigt en spreekt in ons – en dat is toch iets anders dan 'goede faam, braaf, zo kwaad nog niet'. Mag ik zeggen: er wordt goed getuigd van hen omdat de Geest getuigt in hen?)

De Schrift uitleggen, bidden, preken en spreken, profetisch protest – ze hangen níet af van de benoeming, van de toegewezen taakverdeling. Als maar de Geest aan het werk is.

Ik besluit met de herhaling van die verwijzing naar het Eerste Testament, waar Mozes aan God vraagt dat Hij iemand over de gemeenschap zou aanstellen, letterlijk iemand **"die hen leidt en thuisbrengt; anders wordt de gemeenschap van de Heer als schapen zonder herder"**. De Geest van de Herder - de herder, een beeld dat we gewoonlijk niet associëren met de heilige Geest. **De Geest die maakt dat we elkaar thuisbrengen**. Hier breekt de tekst onze vastgeroeste associaties open. De Geest, als een mantel om ons heen geslagen, Hij die mensen huwt aan elkaar, die mensen schenkt aan elkaar - we zouden heel ons liedboek kunnen herlezen. Alle beelden waarin we reiken naar de verre God, de Ene, de naam, de Eeuwige, mogen we invullen met Gods Geest – Hij die ons nooit zal beschamen, adem, wind, vuur, stem, licht - "licht dat ons aanstoot", "meerstemmig licht om aan te horen", "licht kind in mi kijk uit mijn ogen".

De idylle is niet die van water en tafel, de enige idylle is de idylle van mensen die elkaar zien staan, dat is Gods eigen aangezicht.